

Małgorzata Wojnarowska-Grzebień
MCDN Ośrodek w Krakowie

Konspekt prezentacji
ODWAGA INNOWATORA W TRUDNYCH CZASACH
w ramach konferencji
Innowacyjny nauczyciel dla kreatywnego ucznia
Kraków, 19 maja 2021 r.

Program:

1. Aspekt prawny działań innowacyjnych.
2. Klimat dla innowacji i rola dyrektora.
3. Działanie innowacyjne krok po kroku.

Aspekt prawny innowacji

Kiedyś sprawy innowacji regulowała *Ustawa o systemie oświaty* oraz rozporządzenie z 2002 roku. Zostało ono uchylone, a przepisy są obecnie tylko w *Ustawie Prawo oświatowe*. Zmiana nastąpiła 1 września 2017 r.

Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378 oraz z 2021 r. poz. 4, 619 i 762)

Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności:

*18) kształtowanie u uczniów postaw przedsiębiorczości i kreatywności sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym, w tym poprzez stosowanie w procesie kształcenia **innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych.***

Zapis jest lakoniczny, brak tu definicji działania innowacyjnego. Ustawa nie wskazuje (jak w poprzednich przepisach) wymogu uchwały rady pedagogicznej, zgody nauczycieli, opinii rady szkoły, powiadamiania kuratora oświaty ani organu prowadzącego. Prawodawca w uzasadnieniu wyjaśnił, że *działalność innowacyjna ma być integralnym elementem działalności szkoły/placówki, a poprzez zniesienie wymogów formalnych, warunkujących według dotychczas obowiązujących przepisów, realizację innowacji, wyzwolić kreatywność uczniów i nauczycieli.*

Rodzi to jednak praktyczne problemy. Brak definicji powoduje brak jednoznaczności w rozumieniu pojęcia innowacja. Brak kryteriów oceny i brak obowiązku zasięgnięcia opinii specjalistów budzi wątpliwości, czy dane działanie nosi znamiona innowacji.

Odpowiedzialność dyrektora

Tworzenie warunków do prowadzenia działalności innowacyjnej w szkole to odpowiedzialne zadanie spoczywające na **dyrektorze szkoły**.

Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378 oraz z 2021 r. poz. 4, 619 i 762)

*Art. 55 ust 1. Nadzór pedagogiczny polega na inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu **innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych**;*

Decyzje o wprowadzeniu działania innowacyjnego podejmuje dyrektor w drodze zarządzenia. Jego rola jest więc tutaj kluczowa. Dyrektor może:

- wydać zarządzenie zawierające procedurę zgłaszania działań innowacyjnych (warunki, kryteria, dokumentacja itp.) – choć prawo nie nakłada tego obowiązku.
- zainicjować wprowadzenie odpowiednich zapisów do statutu szkoły (art. 98 ustawy - Prawo oświatowe)

Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378 oraz z 2021 r. poz. 4, 619 i 762)

*Art. 98 ust. 2 pkt 3) W przypadku szkół dla dzieci i młodzieży statut określa także organizację współdziałania ze stowarzyszeniami lub innymi organizacjami w zakresie **działalności innowacyjnej**.*

Rozumienie innowacji

Choć nigdzie w przepisach nie ma już definicji innowacji, możemy się posługiwać tą dotychczasową: **Innowacja to nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne lub metodyczne, mające na celu poprawę jakości pracy szkoły.**

Każda innowacja jest zmianą, ale nie każda zmiana jest innowacją. Czym się różni innowacja od zwykłej zmiany?

- a. jest celowa,
- b. jest planowana,
- c. jest zorganizowana,
- d. podlega ewaluacji.

Obszary działań innowacyjnych:

- programowe - program własny, modyfikacja programu, integrowanie treści wokół kręgów tematycznych itp.
- organizacyjne - zmiana czasu zajęć, zespoły problemowe (międzyklasowe, międzyoddziałowe), zmiana ról ucznia i nauczyciela, zajęcia poza klasą/szkołą we współpracy w partnerami zewnętrznymi itp.

- metodyczne - metody i formy pracy, wykorzystanie środków dydaktycznych, technologii, sposoby sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów itp.

Gdzie szukać inspiracji:

- w sobie – swoich pasjach, doświadczeniach, dorobku, dodatkowych kwalifikacjach, ale też w tym, co nam uwiera, czego nam brakuje,
- u uczniów – są dla nas wspaniałą inspiracją, jeśli tylko wsłuchujemy się w ich potrzeby i pomysły,
- w zespole nauczycieli swojej szkoły – ktoś o podobnym do naszego temperamencie, z pomysłami, nauczyciel przedmiotu, którego treści chcemy korelować z naszym itp.,
- u partnerów – chcemy działać poza szkołą, razem z muzeum, organizacją pozarządową, uczelnią itp.
- w dorobku innych nauczycieli, szkół, instytucji (*naśladownictwo najwyższą formą uznania*)

Wymyślenie czegoś, czego jeszcze nikt, nigdy, nigdzie nie realizował, jest bardzo trudne. Chodzi o robienie czegoś, czego jeszcze w NASZEJ szkole nie praktykowaliśmy. Albo robienie czegoś w INNY SPOSÓB, niż do tej pory było realizowane w naszej szkole.

Ludzie o władnięci jakąś ideą są uważani za głupców, dopóki ta idea nie odniesie sukcesu (M. Twain)

Klimat dla innowacji. Rola dyrektora.

Nasze innowacyjne pomysły mogą się spotkać z różnymi postawami i reakcjami dyrektora. Oto kilka z nich:

- dyrektor „w czym ci mogę pomóc?”
- dyrektor „rób co chcesz, ale mnie w to nie mieszaj”
- dyrektor „masz pomysł – usiądź i poczekaj, aż ci przejdzie”
- dyrektor „król jest tylko jeden”.

Dyrektor jako ma największy wpływ na klimat dla działań innowacyjnych w szkole. Co prawda innowacje tworzą kreatywne jednostki, jednak rola otoczenia jest niezwykle ważna. Klimatu nie tworzą zapisy w szkolnych dokumentach, czy piękne deklaracje wypowiedziane publicznie, tylko rzeczywiste przekonania dyrektora i nauczycieli.

Warto zadać sobie pytania, czy w mojej szkole da się zaobserwować następujące zjawiska:

- autonomia nauczycieli,
- gotowość do stałego rozwoju,
- otwartość na nowe pomysły,
- swoboda dyskusji,
- dbałość o relacje,
- wzajemne uczenie się,
- wzmacnianie pracy zespołowej,

- refleksja nad wartościami,
- uczenie się na błędach,
- wspólne szukanie rozwiązań,
- docenianie liderów zmian,
- doskonalenie innowatorów itp.

Wrogiem innowacyjnych działań jest autorytarny styl zarządzania, sztywność procedur, przesadny formalizm, drobiazgową kontrolą, akceptowanie tylko jedynie słusznych rozwiązań, karanie za odmienne poglądy, negowanie wartości czyichś pomysłów, tłumienie dyskusji, zawiść itp. W takich warunkach nie tylko nie rozkwitną innowacje, ale będzie trudno o codzienną motywację do pracy.

Zabójcze frazesy (albo mordercy pomysłów):

- *Przecież my to wszystko robimy!*
- *Nic z tego nie będzie!*
- *To nie dla nas!*
- *W naszych warunkach się nie da!*
- *Nierealne!*
- *Nie ma czasu na takie fanaberie!* itp.

Przygotowanie działania innowacyjnego

Pytania pomocnicze, które pomogą zaplanować i opisać działanie innowacyjne:

Kto? Kto jest twórcą/autorem nowatorskiego rozwiązania? Ja sam/sama, czy zespół nauczycieli?

Jak nazwać działanie innowacyjne? Najlepiej, jeśli nazwa działania innowacyjnego jest krótka, ciekawa i dobrze kojarzy.

Jaki to rodzaj innowacji? Czy jest to innowacja programowa, metodyczna, organizacyjna czy mieszana?

Na czym polega działanie innowacyjne? Trzeba krótko przedstawić istotę zmiany, jaka zostanie wprowadzona dzięki działaniu innowacyjnemu.

Dlaczego? Trzeba uzasadnić potrzebę wdrożenia innowacji. Można odwoływać się do praktyki swojej szkoły (deficyty, niezadowolający stan rzeczy w jakimś obszarze pracy szkoły)

Po co? Formułujemy cele (nie za dużo!). Można je podzielić na ogólne i szczegółowe. Najlepiej sformułować je wynikowo (wskazać oczekiwane efekty).

Dla kogo? Kto skorzysta na wdrożeniu innowacji (uczniowie, nauczyciele, rodzice, szkoła jako całość, środowisko lokalne).

Co jest potrzebne? Warunki niezbędne do realizacji działania innowacyjnego, np. finanse, kwestie organizacyjne, lokalowe, sprzęt, pomoce dydaktyczne itp.

Kiedy? Czas realizacji działania innowacyjnego.

Jaki jest plan? Konkretnie zadania służące osiągnięciu celów, terminy, sposoby ich realizacji oraz osoby odpowiedzialne.

Jak sprawdzimy? Ewaluacja – w jaki sposób przekonamy się, czy zamierzone efekty zostały uzyskane, a cele osiągnięte?

Jak dokumentować? Można rozważyć różne formy: pisemną, fotograficzną, audio, wideo, cyfrową itp.

Jak promować? Niech się jak najwięcej osób dowie o działaniu innowacyjnym. Warto napisać artykuł, wystąpić na konferencji, podzielić się tym w ramach sieci współpracy (np. prowadzonej przez doradcę), poinformować w mediach społecznościowych?

Czy pandemia to zagrożenie czy szansa dla działalności innowacyjnej? Przypomnijmy sobie siebie sprzed pandemii. Porównajmy z tym, co wiemy i potrafimy teraz. Czego nowego się nauczyliśmy? Jak zmieniło się nasze podejście do pracy? Czego nowego nauczyli się uczniowie? Co nam to doświadczenie dało? Co nowego warto na stałe wprowadzić do szkolnej rzeczywistości? Taka refleksja jest pierwszym krokiem do zmian – na lepsze!

Jeśli jest pomysł i chęci, trzeba się odważyć i podjąć działania innowacyjne. Bez tego nie rozwiniemy u uczniów kreatywności, kompetencji społecznych i przedsiębiorczych, nie przygotujemy ich na życiowe wyzwania. Nie ma co czekać na zmiany, narzekać na system. System to my! Wszak jesteśmy jego częścią. My możemy go zmieniać. Oddolnie, małymi krokami, pamiętając, że kropla drąży skałę. Łatwo nie będzie, bo to wymaga trudu. Ale za to na końcu – jaka radość, jaka satysfakcja!

Wszyscy wiedzieli, że tego się nie da zrobić i nie zrobili. Jeden nie wiedział i zrobił. (A. Einstein)

Warto przeczytać:

- *Szkola dla innowatora. Kształtowanie kompetencji proinnowacyjnych – raport.* Kalisz 2018.
- Elsner D., *Przygotowanie działania innowacyjnego*, „Dyrektor szkoły” nr 8/2019.
- Gorzeńska O., Radanowicz E., *Zmiany, innowacje, eksperymenty. W poszukiwaniu inspiracji. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*, ORE 2019.
- Jas M., *Innowacje pedagogiczne – dziś, jutro i ponadczasowo*, „Inspiracje” nr 1-2/2016.
- Kaleta W., *Innowacyjność w zdalnym nauczaniu*, „Dyrektor szkoły” nr 11/2020.
- Królikowski J., *Klimat społeczny sprzyjający innowacyjności*, „Dyrektor szkoły” nr 8/2019.
- Nowak M., *Przykłady szkolnych innowacji*, „Dyrektor szkoły” nr 8/2019.
- Sewastianowicz M., *Prawne ramy innowacji*, „Dyrektor szkoły” nr 8/2019.
- *Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378 oraz z 2021 r. poz. 4, 619 i 762).

Małgorzata Wojnarowska-Grzebień